

Левченко Юрій Олександрович
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх
справ

Системність як ідентифікуюча ознака корупції

Корупція створює системну загрозу безпеці та стабільності держави і суспільства в Україні, адже негативно впливає на національну економіку, заздалегідь ставить в нерівне становище корумпованих і чесних підприємців, підриває конкуренцію на зовнішньому і внутрішньому ринках, створює негативний імідж країни на міжнародній арені. Особливо негативно вона впливає на рівень життя населення, збільшуючи соціальну нерівність, масштаби глобального зубожіння та, тим самим, детермінуючи різноманітні соціальні проблеми, у тому числі й злочинність. Саме тому тема корупції в Україні є однією з найбільш обговорюваних в нашій країні, а протидія цьому явищу є першочерговою проблемою, на вирішення якої спрямований весь державний апарат.

Останніми роками практично жоден документ, що характеризує соціально-економічну та політичну ситуацію в сучасній Україні, а також стан справ зі злочинністю, не обходиться без згадування корупції. Водночас, розуміння як самого поняття корупції, так і її ознак у науковій літературі суттєво різняться.

На нашу думку, дослідження природи корупційної поведінки, що полягає в основі виділення зазначеного феномену з ряду інших суспільно небезпечних явищ є одним з найважливіших завдань кримінологічної науки і є теоретико-методологічною підставою розробки ефективного механізму комплексних заходів протидії корупції.

Обґрунтовуючи необхідність цілеспрямованого вивчення правопорушень, що у своїй сукупності утворюють корупцію слід

акцентувати увагу на змістовому аспекті даного феномену. Для цього необхідним є з'ясування принципів питань, що стосуються визначення специфічних кримінологічно-значущих інтегруючих ознак, що дозволяють відрізнити дане явище від інших.

Досліджуючи такі ознаки В.Д. Гвоздецький вважає, що сутність корупції проявляється в тому, що вона: має соціальну зумовленість (є продуктом соціального життя, коли відокремлення управлінських функцій в різних сферах породжує у посадової особи можливість розпоряджатися ресурсами та приймати рішення не в інтересах суспільства, а виходячи зі своїх корисливо-егоїстичних мотивів); має свою соціальну ціну, яку платить суспільство за існування корупції, істотно впливає на найважливіші соціальні процеси; має історичні витоки і глобальний характер, є правовим, економічним, політичним, психологічним і моральним явищем; має властивість пристосовуватись до соціальних реалій, постійно мімікрувати та видозмінюватися [1, с. 139].

На думку В.М. Трепака, до ідентифікуючих ознак корупції варто віднести такі: соціальне явище; системність; дисфункція процесів соціального управління у всіх сферах життя суспільства як наслідок корупції; прояв як множинність корисливих зловживань службовими повноваженнями в державному, муніципальному і приватному секторах, різних форм підкупу-продажності службовців; прихований, таємний характер; соціально-конструктивний характер [2, с. 139].

Варто акцентувати увагу саме на системному характері корупції, що визначається її структурою і характером соціальних зв'язків, адже корупційні зв'язки в корумпованих системах далеко не довільні, вони прив'язуються до тих місць соціального простору, де відбувається локалізація фінансових ресурсів і відповідних управлінських функцій.

Внутрішня стійкість корупційної системи зумовлена жорсткими внутрішніми зв'язками її елементів, створенням тісних особистих відносин і кругової поруки чиновників, що продають власні адміністративні

можливості. Корупційній системі притаманна внутрішня стійкість, в першу чергу за рахунок ієрархізації, виділення рівнів корупційних зв'язків.

В Україні корупція є структурованою і здійснює системний вплив на представників влади та управлінців, саме тому вона із суспільно неприйнятної поведінки поступово перетворюється на правило і виступає звичним способом вирішення життєвих проблем, стає нормою функціонування влади і образом життя значної частини суспільства. Як соціальне явище, корупція існує в певних інституційних рамках, в яких правові, економічні, політичні, соціальні процеси впливають на неї, а корупція, у свою чергу, здійснює вплив на право, економіку, політику, ідеологію, суспільну психологію тощо.

Зауважимо, що застосування системного підходу створює можливості для об'єктивного вивчення феномену корупції, а відтак, і теоретичного розв'язання проблеми її протидії, а також практичного застосування відповідних заходів. Якщо ж такі заходи не є відповідними сутності об'єкта протидії, очевидно, що вони неспроможні й дієво впливати на цей об'єкт. Відповідно до зазначеного підходу явища, об'єкти дослідження розглядаються як системи, між частинами якої існують взаємозв'язки. Усі складові такої системи взаємодіють між собою та взаємозалежні.

Як відомо, протидія корупції є за своєю сутністю специфічною сферою соціального управління. Відтак, така діяльність має являти собою не безсистемний, хаотичний набір різних репресивних і превентивних заходів, а складну систему, що характеризується властивостями до саморозвитку та саморегуляції, та в сукупності утворюється певними заходами та суб'єктами, які мають різну організаційно-структурну форму і відрізняються за правовим статусом.

Список використаних джерел:

1. Гвоздецький В. Д. Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище / В. Д. Гвоздецький // Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 63. - С. 139-145.
2. Трепак В.М. Ідентифікуючі ознаки корупції: визначення та характеристика / В.М. Трепак // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Серія ПРАВО. Випуск 35. Частина II. Том 3. – С. 109-112.